

RELACJA z 16. Kongresu EVS w Leuven

W dniach 26 - 27 maja 2016 roku, w uniwersyteckim miasteczku Leuven pod Brukselą, odbył się 16. Kongres Urzędniczek i Urzędników Stanu Cywilnego Europy (EVS), którego przewodnim hasłem było „Obywatelstwo w czasie przemian – skutki w prawie rodzinnym międzynarodowym oraz w praktyce usc”.

Rosnąca mobilność obywateli państw Unii Europejskiej wywołuje lawinowo narastającą liczbę zdarzeń z zakresu stanu cywilnego o charakterze międzynarodowym. Wymiana doświadczeń w tym zakresie, a także działania na rzecz harmonizacji przepisów prawnych i upraszczania procedur rejestracji i wydawania dokumentów jest statutowym celem działania EVS. W kongresie wzięło udział ok. 200 uczestników w tym 12 osób z Polski. Obrady przebiegały w zabytkowej auli głównej najstarszego uniwersytetu w Belgii. Zebranych gości uroczyście powitał prezes EVS Jürgen Rast oraz Weronika Blondeel z Flamandzkiego Stowarzyszenia Urzędników Stanu Cywilnego (VLAVABBS), która poprowadziła obrady.

Profesor Gerard-Rene de Groot z Maastricht wspólnie z prof. Patrikiem Waulnet omówili stan obecny funkcjonowania „Prawa o obywatelstwie w Unii Europejskiej”. Panowie wspólnie omówili sześć głównych zagadnień :

1. Obywatelstwo nabyte poprzez urodzenie – w 1957r. wydana została Konwencja, w myśl której ustalono, iż nie będzie już miało miejsca automatyczne otrzymywanie obywatelstwa innego kraju w wyniku zawarcia małżeństwa, było to wynikiem wprowadzenia zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn (wcześniej prawo do takiego przyjęcia obywatelstwa miały tylko kobiety). Równe traktowanie kobiet i mężczyzn w prawie o obywatelstwie nie zakłada też faktu, że dzieci mają prawo do nabycia obywatelstwa rodziców. W różnych krajach UE panują różne zasady w tym zakresie i tak np. w Belgii, Niemczech , Holandii czy Portugalii w przypadku gdy rodzice mają różne obywatelstwa, muszą sami zdecydować które z tych obywatelstw przyjmie ich dziecko. Takie postępowanie oczywiście niesie ze

sobą ryzyko utraty przez dziecko obywatelstwa np. w wyniku rozwodu rodziców. Należy pamiętać, iż dokonując jakichkolwiek regulacji w tym zakresie, nie dopuścić do sytuacji, w której osoba nie będzie miała żadnego obywatelstwa.

2. Podwójne obywatelstwo – w 1963r. wydana została Konwencja o redukcji przypadków wieloobywatelstwa, którą ratyfikowało 10 państw europejskich. W 1993r. wydany został 2 Protokół do tej Konwencji, w myśl którego w przypadku nabycia przez osobę obywatelstwa drugiego państwa traci ona obywatelstwo państwa pierwszego – niestety te wytyczne nie sprawdziły się jednak w praktyce, a do dnia dzisiejszego już kilka tych 10 państw ratyfikujących Konwencję z 1963r. wycofało się z jej przestrzegania.

3. Naturalizacja – aby doszło obecnie do naturalizacji osoby, w wielu krajach członkowskich istnieją zasady związane z długością i charakterem jej pobytu w danym kraju. W Belgii i Holandii długość stałego pobytu wynosi 5 lat a w Polsce np. 3 lata. Ważnym jest też określenie czy jest to pobyt stały, tymczasowy czy prawny. Obecnie w wielu krajach UE obserwuje się pewne trendy w procesie naturalizacji, a jednym z najpopularniejszych jest zaliczenie tzw. testu integracyjnego. Jednakże jak do tej pory nie wynaleziono skutecznego sposobu pozwalającego na dokładną kontrolę tożsamości obywatela jako warunku do jego naturalizacji.

4. Utrata obywatelstwa ze względu na pobyt za granicą – obecnie około 13 państw członkowskich stosuje zasadę, w myśl której obywatel danego kraju przebywający zbyt długo za granicą (Belgia – 10 lat, Francja – ponad 15 lat) może utracić obywatelstwo tego kraju. Często takie postępowanie odbywa się jednak na drodze administracyjnej, a nie sądowej, a utrata obywatelstwa dotyczy osób, które długi czas żyją poza granicą kraju lub zostały neutralizowane. Aby móc zachować swoje obywatelstwo w niektórych krajach wystarczy złożyć stosowne oświadczenie, w innych przedłożyć dokument o zatrudnieniu w innym kraju. Należy jednak mieć na uwadze by w XXI wieku nie dopuszczać do sytuacji całkowicie nieświadomej utraty obywatelstwa przez mieszkańca danego kraju. A niestety tak to często wygląda w wielu krajach. Podsumowując rozważania w tym zakresie warto zaznaczyć, iż utrata obywatelstwa państwa członkowskiego UE jest na dzień dzisiejszy niezgodna z prawem UE do swobodnego przemieszczania się.

5. Odebranie obywatelstwa ze względu na działania terrorystyczne – przeciwdziałanie terroryzmowi jest na dzień dzisiejszy jednym z głównych tematów do dyskusji w państwach UE. Wiele z nich wprowadza nowe regulacje prawne mające na celu ograniczenie ryzyka zamachów terrorystycznych i tak np. w Belgii Ministerstwo Sprawiedliwości ma możliwość odebrania obywatelstwa osobie, którą podejrzewa się o przynależność do siatki terrorystycznej i działania terrorystyczne. W wielu przypadkach takie działanie może mieć miejsce nawet wtedy gdy prowadzi

do bezpieczeństwa tego obywatela. Jest to obecnie jedna z wielu broni w walce z terroryzmem, a czy skuteczna – to się dopiero okaże za jakiś czas.

6. Ochrona prawna obywatelstwa – obecnie obserwuje się różne działania w poszczególnych krajach członkowskich odnośnie ochrony obywatelstwa, jednak wśród nich można wyróżnić dwa dominujące modele:

- *1 model* – osoby żyjące ponad 10 lat w danym kraju mogą złożyć wniosek o nadanie im obywatelstwa,
- *2 model* – przewiduje działanie prawno-administracyjne i jest to model urzędowy (np. stosowany w Czechach).

Profesor Jinske Verhellen z Gandawy wraz z Zuzanną Gössl przeanalizowały „Rolę narodowości w prawie prywatnym międzynarodowym”.

Prelegentki podczas wykładu (foto.vlavabbs)

Panie skoncentrowały się głównie na roli jaką pełni dziś obywatelstwo przy rozstrzyganiu różnych kwestii spornych w kontekście prawa prywatnego międzynarodowego. Obecnie bowiem wyraźnie widać trend odchodzenia od obywatelstwa jako czynnika rozwiązującego spory prawne w przypadku np. małżeństw mieszanych, związków partnerskich hetero i homoseksualnych czy choćby uznawania ojcostwa. W dzisiejszych czasach, gdy nie

tylko można korzystać z prawa do swobodnego przemieszczania się w granicach UE, ale także napływa do Unii coraz więcej migrantów z południa, decydującą rolę w rozwiązywaniu problemów transgranicznych ma właśnie obywatelstwo. Jest ono bowiem czynnikiem bardziej stabilnym w określaniu miarodajnego prawa według, którego spór prawny może zostać rozstrzygnięty, niż np. samo miejsce zamieszkania. Oczywiście i w tym przypadku mogą pojawić się dodatkowe problemy, jak chociażby sprawa podwójnego obywatelstwa, bezpieczeństwa, czy też sytuacja w której oba prawa właściwe stosują różne rozwiązania tego samego problemu. Dlatego też ważnym jest aby urzędnicy stanu cywilnego dysponowali właściwymi instrumentami prawnymi do znalezienia i zrozumienia przepisów zagranicznych, w przypadku gdy prawem miarodajnym jest właśnie prawo zagraniczne. Obecnie zaobserwować można także w krajach UE trend do zastosowania prawa własnego kraju w szukaniu rozwiązań sporów transgranicznych. Dzisiejsza Europa musi bowiem zmagać się również z szeregiem problemów np. w przypadku małżeństw syryjsko – tureckich, związków partnerskich, związków homoseksualnych, które dodatkowo obciążone są jeszcze ryzykiem fałszerstw (fałszywe uznanie dziecka, małżeństwa i związki partnerskie pozorne itp.). Na przykładzie Belgii widać, iż obecnie bardzo ciężko jest zwalczać tego typu fałszerstwa, mające na celu głównie podniesienie statusu społecznego osób, nie ma bowiem skutecznych instrumentów by je wykrywać i zwalczać. Podsumowując rozważania w tym zakresie widać wyraźnie, iż obecnie urzędnicy stanu cywilnego są konfrontowani z sytuacjami, jakich dotąd nie znali (zmiany płci, związki partnerskie itp.) co często prowadzi do zagubienia w kwestii znalezienia odpowiedniego rozwiązania. Dlatego też, obserwując te wszystkie zmiany w społeczeństwie tym bardziej nie powinno się odchodzić od kwestii obywatelstwa przy rozstrzyganiu prawnych problemów transgranicznych, należy szukać takich rozwiązań, które w sposób jak najmniej zawiły pomogą znaleźć prawne rozwiązanie problemu.

Pani profesor Jo Shaw z Edynburga przedstawiła „Perspektywę europejską-obywatelki i obywatele Europy”, którą zapoczątkował traktat z Maastricht. Przemieszczanie się obywateli znacznie ułatwiło, porozumienie z Schengen o zniesieniu granic na terytorium Unii. Dziś obywatele UE to ludzie swobodnie podróżujący po Europie, zmieniający bez większych problemów miejsce i kraj zamieszkania, pracujący w innych krajach Unii i korzystający także z przywilejów socjalnych państw członkowskich. Jo Shaw podkreśliła, iż obywatelstwo Unii Europejskiej jest jednak dodatkowym przywilejem jej członków, nadrzędnym nadal jest obywatelstwo kraju z którego pochodzimy. Podsumowując swoje rozważania, pani profesor zaznaczyła, iż istotne dla utrzymania obywatelstwa UE jest ambiwalentne podejście – z jednej strony poszanowanie swobodnego przemieszczania się obywateli i równouprawnienie, a z drugiej strony polityczne prawo państw członkowskich do podejmowania samodzielnych decyzji – co

obecnie, w obliczu napływu uchodźców z południa, nabiera szczególnego znaczenia.

Przedstawiciel Komisji Europejskiej, dyrektor gen. ds. Sprawiedliwości i Konsumentów Stefan Matyk poinformował o projekcie Rozporządzenia PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie promowania swobodnego przepływu obywateli poprzez uproszczenie wymogów dotyczących prezentacji pewnych dokumentów publicznych w Unii Europejskiej oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1024/2012.

Stefan Matyk

Proponowane w projekcie dokumenty nie będą miały mocy prawnej, ale będą szablonami (wzorcami) do porównania tych samych rodzajów dokumentów np. odpisów aktu stanu cywilnego pochodzących z różnych krajów unijnych. Rozporządzenie będzie opublikowane w bieżącym roku a będzie obowiązywało po upływie 2 lat.

Więcej o wystąpieniu S. Matyka w jednym z kolejnych numerów newslettera.

Rada Programowa EVS odczytała deklarację EVS nawołującą instytucje europejskie do ostatecznego rozwiązania konfliktów jakie napotykają rejestracje zdarzeń transgranicznych w zakresie stanu cywilnego. (pełna treść tego dokumentu w kolejnym newsletterze).

Obrady zakończył referat przedstawicielki UNHCR zwracający uwagę na trudny los „Obywatelek i obywateli świata – uchodźców i bezpaństwowców”.

W kolejnym dniu miała miejsce wizyta uczestników kongresu w Parlamencie Europejskim w Brukseli.

Grupa polska w Parlamencie Europejskim

Po powrocie do Leuven odbyła się uroczysta sesja akademicka na której odczyt na temat „Prawo rodzinne i tożsamość europejska” miał profesor Walter Pintens z uniwersytetu w Leuven. Obrady zakończył prof. Koen Geens – Minister Sprawiedliwości Belgii.

Władysław Penar

Prezes TECHNIKA IT